

Endonezya Müslümanları Şura Meclisi'nin Bukittingi Lideri Derviş Tayyib'in 'Merhametizm Doktrini' Bağlamında Kur'an'ın Siyasi ve İçtimai Yorumu

Eyyüp Tuncer

<https://orcid.org/0000-0003-1907-9065> | [✉ kuranhadimi90@hotmail.com](mailto:kuranhadimi90@hotmail.com)

Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye

Öz

Günümüzde tefsir araştırmacılarını en fazla meşgul eden konulardan biri de “tefsirin mahiyeti” meselesidir. Kur'an hakkında yapılan her türlü yorumun ne derece tefsir faaliyeti olarak kabul edilmesi gerektiği meselesi ile ilgili farklı yaklaşımlar sergilenmiştir. 20. yüzyılda varlığını iyice hissettiren içtimai tefsir anlayışının baskın gelmesi neticesinde Kur'an'ın 'hidayet ve hayat kitabı' olduğu; sadece teorik meselelere değil; bireysel ve sosyal problemlere çözüm üreten bir ilim dalı olduğu teması daha fazla gündeme getirilmiştir. Özellikle Menâr ekolünden etkilenen ve sömürgeye maruz kalan coğrafyalarda Kur'an'ın ve buna bağlı tefsir ilminin yeniden okuyama tabi tutulduğu; siyaset, içtimaiyat, iktisat ve eğitim gibi hayatın farklı alanlarında 'değer üreten' bir bilgi kaynağı olarak tekrar işlevsellik kazandığı görülmektedir. 20. yüzyılda bağımsızlık ve özgürlük adına büyük bir mücadele sergilen Endonezyalılar da bu sürecin bir parçası olarak kendi sorunlarını söz konusu eksen üzerinde çözmeye başlamışlardır. Bu çalışmada, Sukarno'nun (öl. 1970) Marhaenizm ve Tan Malaka'nın (öl. 1949) Murbaizm gibi modellerine karşı Endonezya Müslümanları Şura Meclisi'nin Bukittingi genç lideri Derviş Tayyib'in (1927-2008) Kur'an naslarından ve sosyalizmin temel çıkış noktaların hareketle geliştirdiği Merhametizm (Marhamism) doktrini incelenmiştir. Buna bağlı olarak Merhametizm'in tefsir ilmiyle olan alakası, bunu vahiyle temellendirmenin imkânı, bu düşüncenin gelişiminde etkili olan iç ve dış dinamikler, buna benzer doktrinleri üretmenin artıları ve eksikleri gibi bir dizi mesele araştırmamızın belli başlı konularını teşkil etmektedir. Derviş Tayyib, Merhametizm doktrininin temeli olarak Beled sûresini referans olarak göstermektedir. Ona göre bu sûrede işlenen 'özgürlük, istiklal ve bağımsızlık mücadelesi', 'sosyal dayanışma, yardımlaşma ve işbirliği', 'empati kurma ve başkalarını düşünme becerisi', 'sevgi ve saygı; birlik ve beraberlik anlayışı' gibi temalar 'Sosyal Adalet' kavramının temelini oluşturmaktadır. Böylelikle Derviş Tayyib, Kur'an'ın kilit kavramlarından biri olan merhamet temasını içtimai ve siyasi bir düzlemde tetkik ederek bir nevi “pratik tefsir” diyebileceğimiz bir doktrinini kurucusu olarak Endonezya'da ön plana çıkarmıştır. Derviş Tayyib bahse konu olan sûrede sözü edilen akabeyi/sarp yokuşu aşmanın ciddi çaba ve fedakârlık gerektirdiğini belirterek Müslümanların bunu gündem maddesi yapmalarını önermiştir. Kanaatimizce bu tür çabalar Kur'an'ın diğer ana kavramlarıyla çatışmadığı sürece anlamlı ve değerlidir. Nitekim Allame Buya Hamka (öl. 1981), Merhametizm doktrininin akim kalmasından dolayı üzüntülerini dile getirmiş ve buna sahip çıkmayan siyasileri eleştirmiştir. Şurası bir gerçektir ki Kur'an'ın doğru anlaşılması için atılan her türlü adım

kıymetli olduğu gibi dönemin sorunlarına ilişkin doğru bir tefsir metodolojisine dayanan yeni modelleri üretmek ve yeni teklifler sunabilmek de o derece gereklidir. Bu durum, aynı zamanda Kur'an ile olan ilişkide literal düzeyi aşip onun tematik ve sistematüğını merkeze alan bir anlayışın ve çabanın varlığına işaret etmesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler

Tefsir, Kur'ân, Endonezya, Merhametizm Doktrini, Derviş Tayyib.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Endonezya Müslümanları Şura Meclisi'nin Bukittingi Lideri Derviş Tayyib'in 'Merhametizm Doktrini' Bağlamında Kur'an'ın Siyasi ve İçtimai Yorumu" adlı tebliğın özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	25.07.2023
Kabul Tarihi	04.08.2023
Yayım Tarihi	11.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat
Araştırma Alanı	Tefsir, Kıraat
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempzyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/497
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	27. Oturum - 31 Ağustos 2023 Perşembe 17:00 - 18:30
Telif Hakkı	© 2023 Eyyüp Tuncer. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Tuncer, Eyyüp. "Endonezya Müslümanları Şura Meclisi'nin Bukittingi Lideri Derviş Tayyib'in 'Merhametizm Doktrini' Bağlamında Kur'an'ın Siyasi ve İçtimai Yorumu". <i>TSBS Bildiriler Dergisi</i> 3 (2023), 231-234. https://doi.org/10.55709/TSBSBildirilerDergisi.497

The Political and Social Interpretation of the Qur'ān in the Context of the 'Doctrine of Mercy' by Dervish Tayyib, the Leader of Bukittinggi of the Council of Indonesian Muslim Associations

Eyyüp Tuncer

 <https://orcid.org/0000-0003-1907-9065> | kuranhadimi90@hotmail.com

Assist. Prof. Dr., Gaziantep Islam Science and Technology University, Gaziantep, Türkiye

Abstract

Today, one of the issues that occupies the most tafsīr researchers is “the nature of tafsīr”. Different approaches have been presented regarding the issue of to what extent all interpretations of the Qur'an should be accepted as tafsīr. As a result of the dominance of the “social interpretation understanding”, which made its presence felt in the 20th century, the Qur'ān became the “book of guidance and life”; not just theoretical issues; The theme that it is a branch of science that produces solutions to individual and social problems has been brought to the agenda more. Especially in geographies affected by the Menar school and exposed to colonization, the Qur'ān and the related science of tafsīr are subject to re-reading; It is seen that it has gained functionality again as a source of information that “produces value” in different areas of life such as political, social, economic and education. Indonesians, who had a great struggle for independence and freedom in the 20th century, started to solve their own problems on this axis as a part of this process. In this study, the doctrine of Merhametizm (Marhamism), which was developed by the young leader of Bukittinggi of the Council of Indonesian Muslim Associations Darwis Thaib's (1927-2008) texts of the Qur'ān and the basic starting points of socialism, against Sukarno's (d. 1970) models such as Marhaenism and Tan Malaka's (d. 1949) Murbaism was examined. Accordingly, a number of issues such as the relevance of Mercy to the science of tafsīr, the possibility of grounding it with revelation, the internal and external dynamics that were effective in the development of this thought, and the pros and cons of producing similar doctrines constitute the main subjects of our research. Darwis Thaib refers to Surah Beled as the basis of the doctrine of Mercy. According to him, “the struggle for freedom, independence and independence”, “social solidarity, cooperation and cooperation”, “the ability to empathize and think about others”, “love and respect”; Themes such as “the understanding of unity and togetherness” form the basis of the concept of “Social Justice”. Thus, Darwis Thaib came to the fore in Indonesia as the founder of a doctrine that we can call a kind of “practical commentary” by examining the theme of mercy, one of the key concepts of the Qur'ān, on a social and political level. Darwis Thaib stated that overcoming the “aqaba” (steep slope/hill) mentioned in the aforementioned surah requires serious effort and sacrifice and suggested that Muslims make this an agenda item. In our opinion, such efforts are meaningful and valuable as long as they do not conflict with the other main concepts of the Qur'ān. As a matter of fact, Buya Hamka (d. 1981) expressed his regrets that the doctrine of Mercy remained obsolete and criticized the politicians who did not take

care of it. It is a fact that every step taken for the correct understanding of the Qurʾān is valuable, and it is equally necessary to produce new models based on a correct interpretation methodology for the problems of the period and to be able to present new proposals. This situation is also important in that it indicates the existence of an understanding and effort that goes beyond the literal level in the relationship with the Qurʾān and centers its thematic and systematics.

Keywords

Tafsir, Qurʾān, Indonesia, Doctrine of Mercy/Marhamism, Darwis Thaib.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “The Political and Social Interpretation of the Qurʾān in the Context of the ‘Doctrine of Mercy’ by Dervish Tayyib, the Leader of Bukittinggi of the Council of Indonesian Muslim Associations” presented at the Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-07-25
Accepted	2023-08-04
Published	2023-08-11
Category	Art & Humanities, Religion & Theology
Research Area	Religious Studies, Tafsir - Qirāʾah
Conference	:
Title	3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/497
Location & Date	Online - 26-31 August 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 27 - August 31, 2023, Thursday 17:00 - 18:30
Copyright	© 2023 Eyyüp Tuncer. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Tuncer, Eyyüp. “The Political and Social Interpretation of the Qurʾān in the Context of the ‘Doctrine of Mercy’ by Dervish Tayyib, the Leader of Bukittinggi of the Council of Indonesian Muslim Associations”. <i>TSBS Proceedings Journal</i> 3 (2023), 231-234. https://doi.org/10.55709/TSBSBildirilerDergisi.497